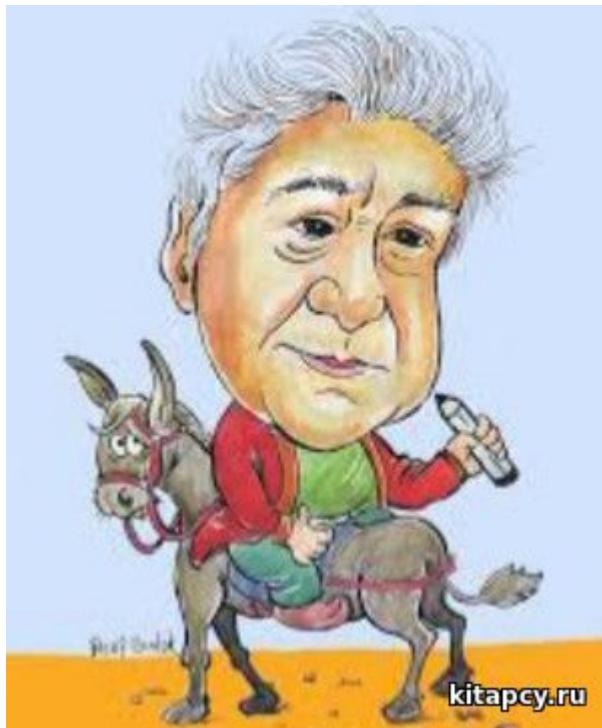

Türsük bilen oýun etme / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Türsük bilen oýun etme / satiriki hekaýa TÜRSÜK BILEN OÝUN ETME

Özüňiziňem bilşiňiz ýaly, ýatymlaýyn okuwlarda «sallahlaram», «öýlenenlerem» ýetik. Öýlenenler-ä şenbe günü giçlik öyüne gaýdýar, sallahlaram tutuş okuw ýylyny mekdepde geçirýär.

Çapyksuwar Selahatdinem meniň ýaly sallah. Ýekşenbe gününüň agşamy zalda hemişeki ýaly eşiklerimiz paýlanýar.

Zala gözegçilik edýän işgär:

— Geliň, eşikleriňizi alyň! — diýip gygyrdy.

Kirlän eşiklerimizi berip, ýuwulanlaryny alýarys. Eşikler bulaşmasyn diýip, her kim öz eşigine ýa-ha reňki çykmaýan galam bilen san belgisini ýazýar, ýa-da sapak bilen tikip adyny ýazýar.

Her kimiň halamaýan bir işi bolýar. Selahatdiniňem halamaýan işi eşige at ýazmak. Hiç ýazmaýar. Egninden kirli eşiklerini çykaryp orta zyňaýýar. Ýuwlan eşijkler paýlananda-da ýerinden gozganmaýar. Hemmeler öz belgilenen eşiklerini alyp bolandoň:

– Galanlary-da meňki! – diýip, ortada näme eşik galan bolsa, barsyny düýrläp alýar.

Beýtmek barypýatan çapawulçylyk ahyry!

Kämahal ýuwlan eşikler paýlananda, eşik galmandygy üçin hiç zat alyp bilmeyär, kämahalam gujagy doly eşikli gelýär. Yöne bular özüñkimi, dälmi, belli däl. Bir topar belgisiz eşikler...

Soňam alan eşiklerine seredip, geň galýar:

– Eý waý, meniň bular ýaly köýnegim ýog-a!..

Şol gün agşam ýuwlan eşikler paýlananda, ýene iliň soňundan gitdi. Eli boş dolanyp geldi. Ol:

– Elýaglygam galmandyr! – diýdi.

– Arassa eşigiň ýokmy?

– Bar, diňe türsügim ýok...

– Men saňa türsük beräýerin.

– Seňki maňa bolmaz.

At münjek bolsaň, türsük bilen balagyň gowy bolmaly. Türsük bilen balak bile biten ýaly çapyksuwaryň buduna, aýaklaryna ýapyşyp durmaly. Çapyksuwarlar gowy bilyändir, eger türsük bilen balak bijaý bolsa, at münmek kyn bolýar. Şeýle ýagdaýda dagy at münäýseň, gidip barýarkaň türsügiň düýrlenip, ýygrylyp, ýazylyp gün bermeýär, türsük dar bolsa gysýar, giň bolsa düýrlenip büzülýär. Şonuň üçin çapyksuwaryň türsükdir balagy ylaýyk ölçeginde tikilen bolmaly.

Selahatdin pikirlenmäge başlady. Şol günüň ertesi generallaryň biri ýörite gözden geçirise gelip, aýlawda çapyksuwarlaryň taýýarlygyny barlap görmelidi. Asyl ol şoňa gynanyp otyrdy... Selahatdin kärine-de jany-teni bilen ýapyşýan oglan. Ýeke türsük sebäpli şowsuzlyga ucrasy gelenok.

Iki bolup oýlandyk, ölçerdik, belli karara geldik. Birdenkä Jemal ýadyma düşdi. Jemalyň boýy-syny Selahatdin bilen des-deň. Selahatdin:

– Jemal bermäýmese – diýdi.

– Nätdiňaý muny, bir türsük bilen näme bolýarmış, ýeke günlük berse bolýar.

Jemal dünýäniň iň teti çagasy. Ol günde megerem ýigrimi gezek dagy elini ýuwýar. Egin-eşiginde dagy ýeke tegmil görmersiň. Üstesine-de gysyk... Hawa, ol öz türsugini başga birine beräýmez.

– Nämä gerek o saňa?

– Walla bilemok, mojuk ýeri.

Bularyň birem at münmekden okadýan mugallymlary bar.

Podpolkownik mugallym juda gaharjaň adam. Kursdaşlary bireýyäm general bolup giden bu gaharjaň podpolkownik at münmeli diýilse duran ýeri. At münmekden ýaňa onuň endamynda iki-üç ýerinden döwülmedik ýeke süňki ýok. Aýak, gol, gapyrga, hemme süňki döwüm-döwüm.

Ol ýörände-de döwük süňkleri şatyrdap ses edýär. Podpolkownigiň bar ünsi atşynaslykda jemlenipdir...

Bu podpolkownik gözden geçirise gelýän generala talyplarynyň elinden gelýän ähli hünärlerini görkezmekçi bolýar. Ol ökde talyby bolandygy üçinem Selahatdini has eý görýär.

– Näme ederis indi?

– Bir gezeklikçe Jemaldan dilemeli bolýar.

Selahatdin podpolkownigi generalyň öňünde, özüni-de podpolkownigiň öňünde ýüzügara edesi gelenok.

Jemalyň ýanyna gidip haýış etdik. Jemal:

– Aý nätdiňizaý muny, gardaşlar. Türsük berilýän zat däl-ä, how! – diýdi.

– Näme bolýarmys bereňde?

– Näme bolýarmışam diýyäňmi? Seň geýen türsügiň soň men başyma ýapaýynmy?

Durup bilmedim:

– El süpürýän esgi edip ulanaý – diýdim.

– Walla bolmaz. Kyn görmäň, oglanlar. Başga zat sorasaňz bereýin. Yöne türsük bir diýmäň.

– Gözden geçirış geçýänçelaý.

– Ýok, ýogow, gardaş. Derleýäň-ä sen... Ata münmeli borsuň, Derläňsoň türsügi geýip boljakmy.

– Ýuwduräýmaly bor-da.

– Ýuwduranyň bilen çapyksuwaryň deri gider öýdýäňmi?

– Sataý onda!.. Näçä bahaladýan bolsaň, puluny bereli.

Sat diýseňem satanok. Yoldaşyna geýilen türsügini satypdyr adyna galmajak bolýar.

– Aýylaşmaň, türsügimi berip biljek däl. Başga zat bolsa...

Jemalyň ýüzüne dikanladym:

– Seret, soň ökünersiň.

Ol näme diýjek bolýanyma düşundi öýdýän.

Soňky sapakda, hemmeler sapakda otyrka biz Selahatdin bilen zala çykdyk. Jemalyň şkafyny açdyk. Ol eşiklerini düwünçäge salyp goýýar. Düwünçegi açdyk. İçinde ýekeje türsük bar eken. Başga hiç zat ýok. Rezinli däl, ilikli türsük. Selahatdin türsügi aldy. Bir kagyza atyň kellesini çekdim, aşagyna-da

"Altyn nal bandasy" diýip ýazdym. Kagyzy düwünçegiň içine saldym.

Adam ýaly soralanda bermese, şeýtmeli bolýar-da!

Ertesi gün seretdim. Jemala hiç zat bolmadyk ýaly. Diýmek ol türsugini alanymyzdan habary ýok. Dübünçegini açyp görmändir.

Çapyksuwarlar daň saher bilen Aýazaga gitdiler. Olar ýapyk aýlawda taýýarlyk derejelerini görkezmeli. Biz pyýadalaram "Ebedilik azatlyk" depesine türgenleşige gitdik.

Agşam ýatakhanamyza dolanyp geldik. Çapyksuwarlar heniz gelmändir. Biz naharhana girenimizde çapyksuwarlar geldi. Biraz wagt geçmişden naharhananyň aňry başında goh turdy. Selahatdiniň sesini eşitdim:

– Aýt bol, kimiň türsügidi? – Ol Jemalyň kellesine noýbaly tabagyny geýdirip gygyrýardy: – Aýt bol, kimiň türsügidi?

Onuň elinden Jemaly zordan aldyk.

– Náme boldy, how?

Selahatdin gürrüň berdi:

– Ir bilen şol ilikli türsügi geýdim. At münüp Aýazaga gitdik. Ýolda bildirip durmadı. Aýlawa girende generalam geldi.

Podpolkownigiň gözleri uçganaklap dur... Gidip barýarkam türsugimiň syýy düýrügip başlady. Soň bir gysym boldy-da, satanymyň arasyňa girdi. Podpolkownik bizi atdan düşürmezmi diý? Düşdük. Atlar ýanymyzda dört nala geçen badyna böküp ata müneris öýtdük. Men atdan bökenimde türsügiň iligi gopaýmazmy! Gardaş, türsük sypyrylyp injigime çolaşdy duruberdi... atym meň ýanyma geldi. Böküp münjek bolýaryn, aýaklarymyň arasyňa açyp bilemog-a... Hemmeler atyna münüp gözden ýitdi. Diňe men galxdym. Dergazap bolan podpolkownigiň sünkleri şatyrdap başlady. Atlar aýlawy bir gezek geçip ýanyma geldi. Men öňe omzap, aýaklarymy açjak boldum. Gardaş, aýagyma çolaşyp ýatan türsugimi ýokaryk çekip bilmesem näme... Masgara boldum. Seretdim bolanok, at ýanymdan üçünji gezek geçende aýagymy açman özümi öňe zyňdym. Şo zyňşyma aýagymyň arasyňa açyp bilmändigim üçin atyň üstünde oturyp bilmän, aňyrsyna düşdüm. Gözümem atda. At ýene bir gezek ýanymda geçende, ýene özümi okladym, bu gezegem aňyrsyna düşdüm.

Şeýdip özümi zyňyp dursam diri-bitewi ýerim galjak däl. Generalyň nebsi agyryp:

– Ýoldaş podpolkownik, näme bolýar bu ýigide? – diýdi.

Men bar güýjumi jemläp, aýagymy howada aýlanymdan, türsugim jarta ýyrtlylyp, ikä bölündi. Menem eýeriň üstüne oturdym. Indi

eýeriň üstünde öňe omzadygymça türsük büzülip, büzülip, ýokary süýşýärdi. Türsugiň rezini-de sypangoň belli-beter bolýardy. Däliräýek bolýardym. Hernä, jalbarymyň jübüsü hemise hoňkaryp durangoň, elimi jübimiň deşiginden sokup, türsugimi çekeläp ugradym. Türsugi bölek-bölek goparyp, beýleki jübime dykýardym. Men satanymyň arasynda galan iň soňky bölegi-de çykarmak üçin elimi sokdum.

Yzymdan Nejmi:

- Nähe edýärsiňaý? – diýdi.
- Nähe edýärmişim?
- Yzyňa seretsene!..

Bir seretsem, aýlaw pişme sepilen ýaly ap-ak mata bölekleri bilen dolupdyr. Howada mata bölekleri uçuşýar. Mende akyl-huş galdymy, gardaş. Türsuginden goparan böleklerimi jübime dykýarmykam diýip, asmana sepeläp gelsem näme. Masgara boldum.

Jemal beýleden:

- Hawa-la – diýdi. – Menem türsugimi ogurlajagyňzy aňdym. Şoň üçinem eşiklerimi şkafdan aýyrdym. Nejmi kartóşkanyň türsuginem düwünçäge salyp goýdum.

Nejmi kartóşka Selahatdiniň iki esesiçe bardy. Ol muny eşden badyna:

- Waý, meniň türsügimmi? – diýip gygyrdy.
- Soň üçüsi biri-biriniň üstüne topulyp, gyrlyşmaga başladylar.
- Bizem dost-doganlyk borjumyzy berjaý edip:
- Ur, ur, ur! – diýip gygyryşýardyk.

Eziz NESIN / “Siziň ýurduňzda eşek ýokmy?”

Terjime eden Has TÜRKMEN. Satırıki hekaýalar